

ANALYSE AV NÆRINGSLIVET I VOSS

Av Sveinung Fjose, Håvard Baustad og Tonje Glenne Arnesen

Agenda

- Bakgrunn og innledning
- Datagrunnlag og metode
- Presentasjon av hovedfunn
 - Har Voss utnyttet potensialet i næringslivet fullt ut?
 - Hva kan Voss lære av andre?
 - Hva kan Voss gjøre?
- Diskusjon

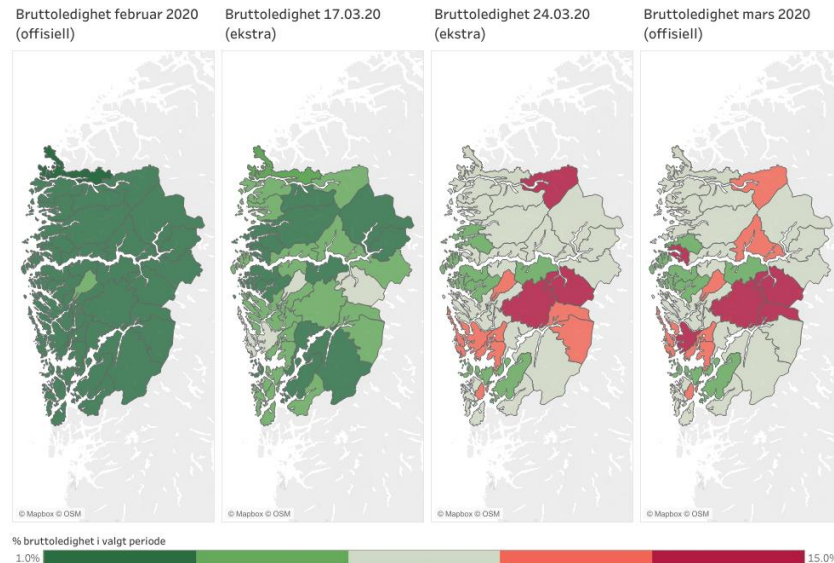

Bakgrunn og innledning

Bakteppet for oppdraget

- Kommunesammenslåing og planlagt strategiarbeid
- Korona-pandemien viste hvor sårbar kommunen er.
- Tidligere næringssjef går av
- Denne analysen er startskuddet for strategi innen næringsutvikling

Utvikling i brutto arbeidsledighet i februar og mars i kommunene i Vestland fylke.
Kilde: NAV Vestland

Lære av de beste

Hva behøver næringslivet?

Hva anbefaler litteraturen?

Hensiktsmessige tiltak og organisering av næringslivarbeidet

Lære av de beste

Hva behøver næringslivet?

Hva anbefaler litteraturen?

Hol kommune

- Vinterdestinasjon og hyttekommune
- Lyktes med å utvide høysesongen

Røros kommune

- Reiseliv og landbruk
- Lyktes med utnytte merkevaren innen mange næringer

Sandefjord kommune

- Nærhet til storbyregion
- Lyktes med tilrettelegging for pendling og næringer som leverer til storbyene

Lære av de beste

Hva behøver næringslivet?

Hva anbefaler litteraturen?

Regnskapsanalyse

- Menons regnskapsdatabase
- Nøkkeltall fra alle regnskapspliktige foretak:
 - Omsetning
 - Verdiskaping
 - Ansatte
 - Produktivitet

Intervjuer

- Kartleggende og dyptgående intervjuer
- Gjennomført 16 intervjuer til sammen med de sentrale perspektivene:
 - Representanter fra privat sektor
 - Representanter fra Voss kommune
 - Næringssjef i case-kommunene

En praktisk tilnærming til disse spørsmålene

Har Voss utnyttet potensialet i næringslivet fullt ut?

Hva kan Voss lære av andre?

Hva kan Voss gjøre?

Næringslivet i Voss er i vekst, men har utfordringer knyttet til lav produktivitet og kompetanse

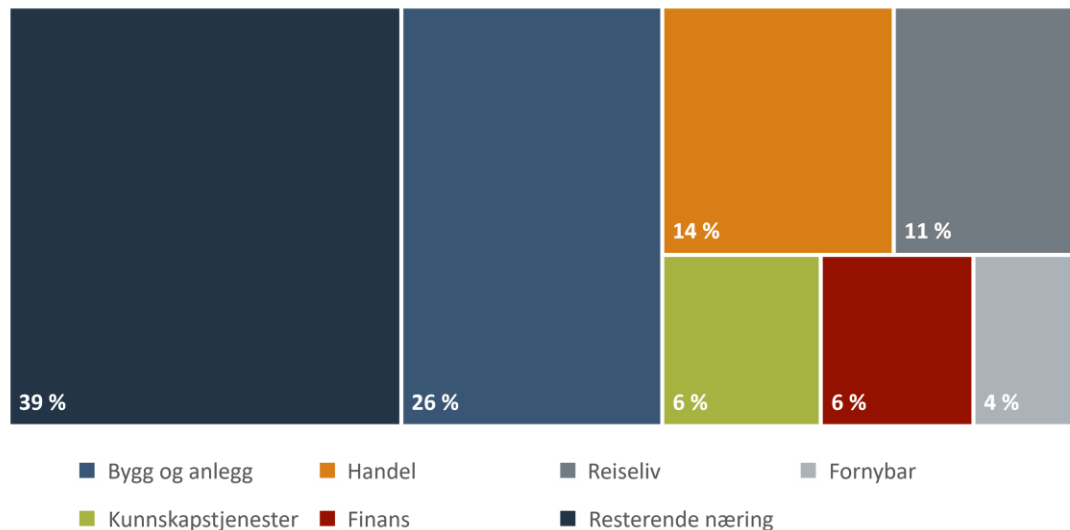
Voss herad mangler en (tydelig) strategi for næringsarbeidet

**Har Voss utnyttet potensialet i
næringslivet fullt ut?**

Næringslivet i Voss er mangfoldig, men tre næringer dominerer

- Det tre store:
 - Bygg og anlegg
 - Handel
 - Reiseliv
- BA-næringen og reiseliv vokser

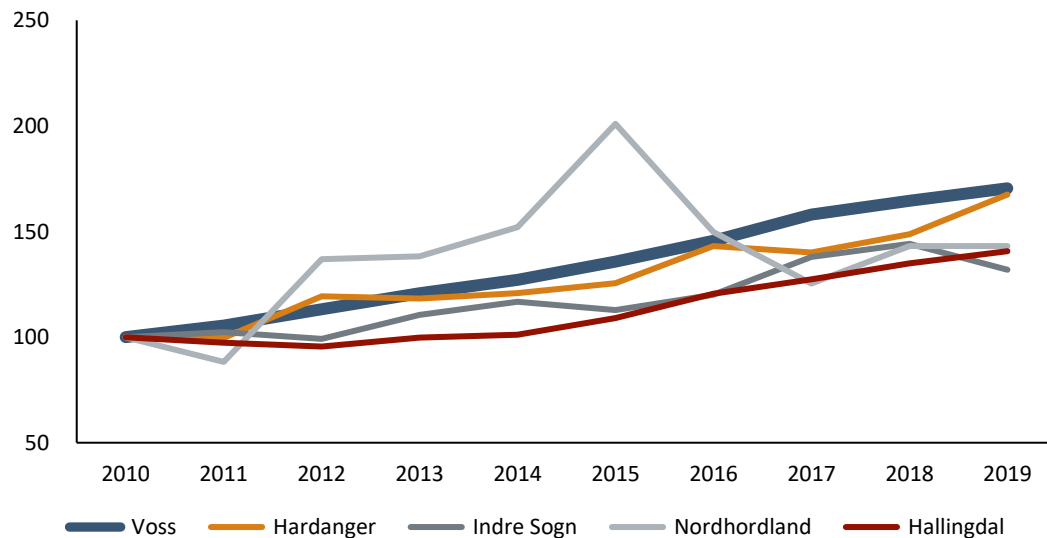
Fordeling av verdiskaping i 2019 etter næring. Kilde: Menon Economics.

Et næringsliv i vekst

- Samlet verdiskapingsvekst på Voss på 71 prosent siden 2010.
- Utviklingen drives av BA-næringen og reiselivet
- Næringslivet i Voss vokser sterkere enn sammenlignbare regioner.

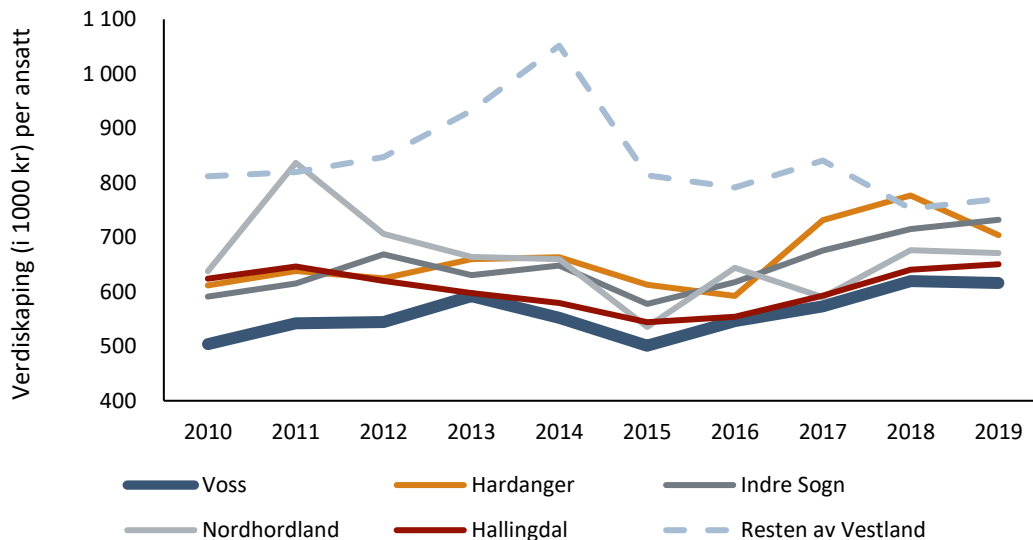
Indeksert utvikling i verdiskaping for fem regioner i perioden fra 2010 til 2019 (2010=100). Kilde: Menon Economics

... men produktiviteten er lav

- Sammenlignet med de samme regionene har næringslivet i Voss lav produktivitet.
- Næringsstrukturen er bygget rundt næringer som er lite produktive

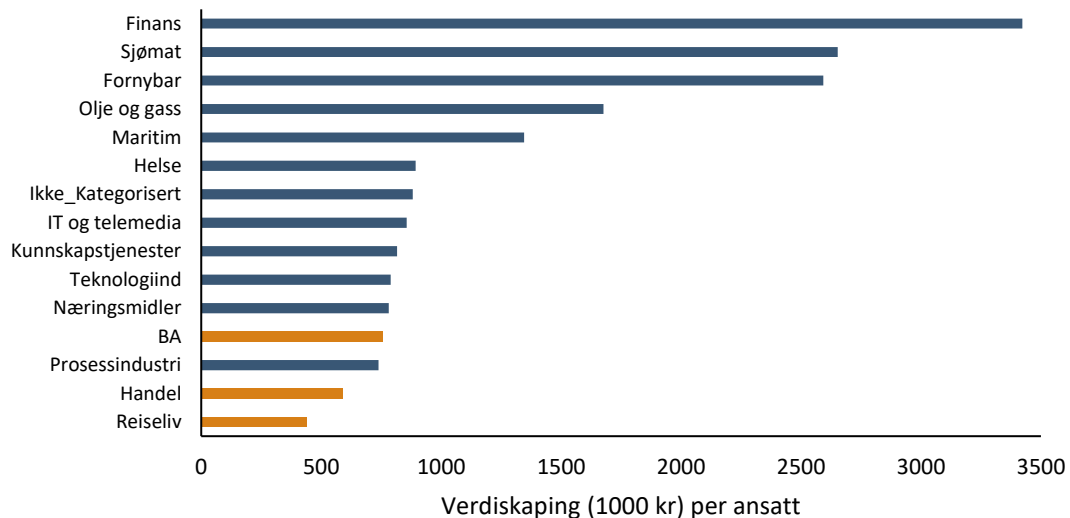
Utvikling i produktivitet i perioden fra 2010 til 2019 (2010=100). Målt ved verdiskaping per ansatt. Kilde: Menon Economics

... men produktiviteten er lav

- Sammenlignet med de samme regionene har næringslivet i Voss lav produktivitet.
- Næringsstrukturen er bygget rundt næringer som er lite produktive

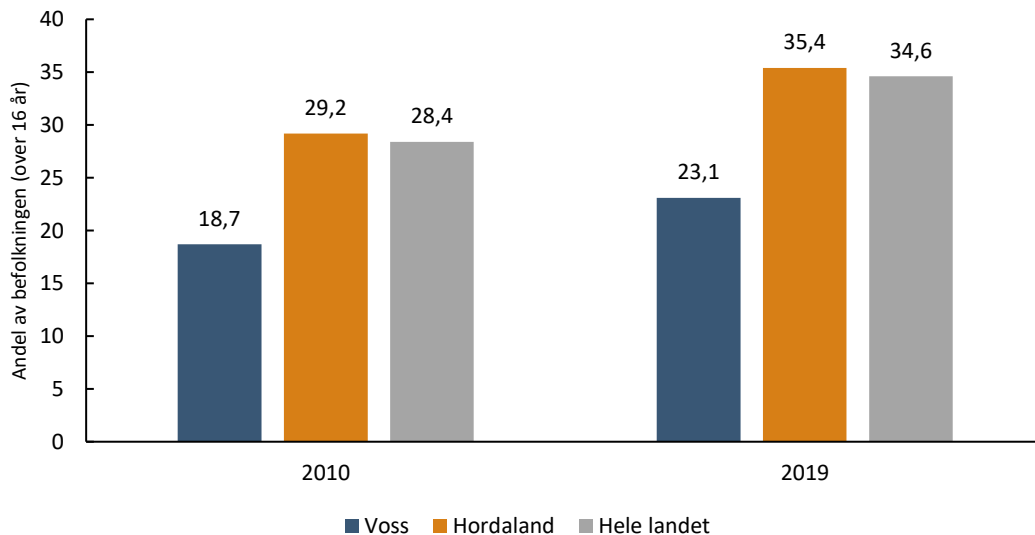
Beregnet produktivitet i ulike næringer. Gjennomsnittlig for hele landet. Målt i verdiskaping per ansatt for 2019. Kilde: Menon Economics

Utfordringer i arbeidsmarkedet

- Befolkningen i Voss har et gjennomgående lavere utdanningsnivå enn i regionen
- Næringslivet sliter med å finne kompetente arbeidskraft
 - Høyere utdanning
 - Fagutdannede

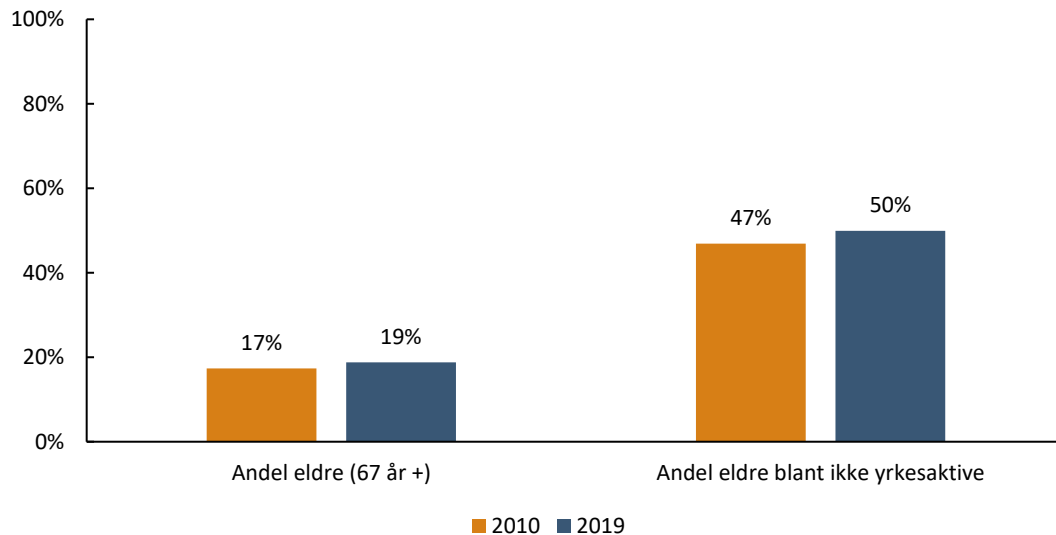
Andel av befolkning (over 16 år) med minst 1 år høyere utdanning (fra høyskole eller universitet). Kilde: SSB (Tabell 09429).

Utfordringer i arbeidsmarkedet

- Befolkningen i Voss blir eldre
 - Andel av befolkningen øker
 - Antall ansatte bak hver eldre faller
 - Andel eldre blant ikke yrkesaktive øker
- Innvandring er nøkkelen til fortsatt befolkningsvekst

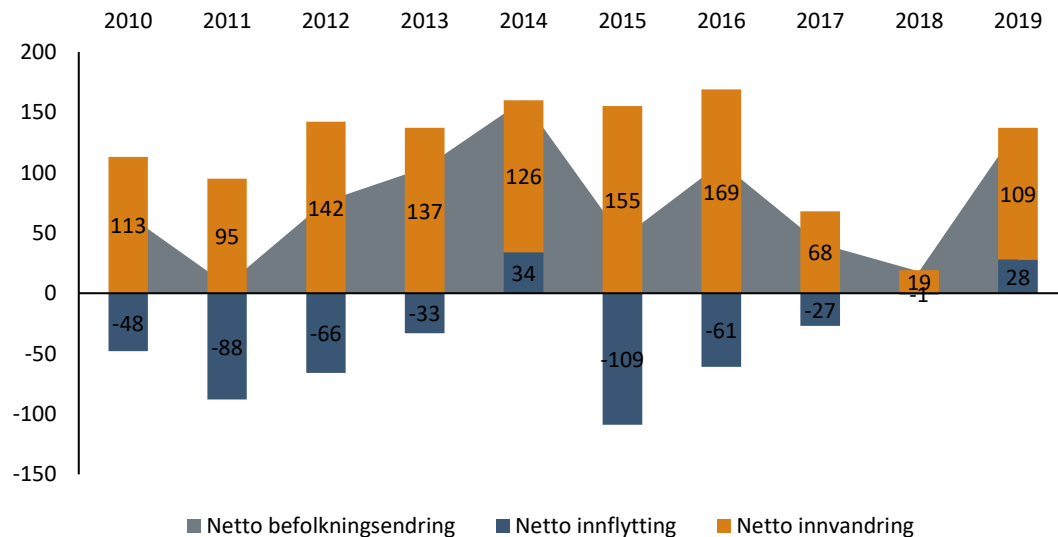
Utvikling demografi i Voss. Kilde: SSB (Tabell 07459)

Utfordringer i arbeidsmarkedet

- Befolkningen i Voss blir eldre
 - Andel av befolkningen øker
 - Antall ansatte bak hver eldre faller
 - Andel eldre blant ikke yrkesaktive øker
- Innvandring er nøkkelen til fortsatt befolkningsvekst

Utvikling demografi i Voss. Kilde: SSB (Tabell 07459)

Hva kan Voss lære av andre?

Reiseliv

Merkevare

Pendling

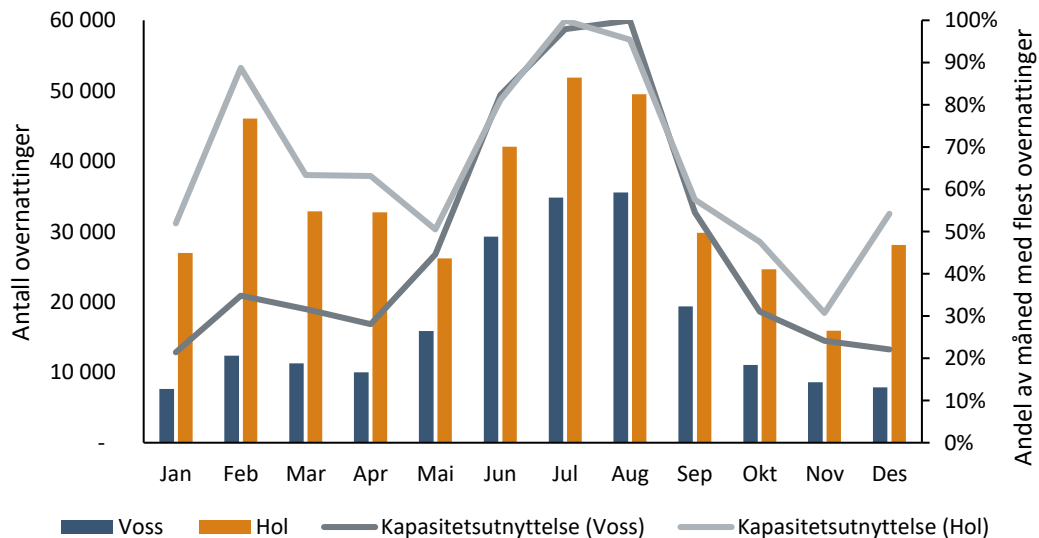

Finansiering

Reiselivet i Voss preges av sesongvariasjoner

- Reiselivet i Voss preges av sterke sesongsvingninger.
- Hol har lyktes bedre med å utnytte «skuldersesongen».

Figur 3.1 Oversikt over antall hotellovernattinger og kapasitetsutnyttelse gjennom året. Hol og Voss kommune. Tall fra 2019. Kilde: Statistikknett (SSB)

Destinasjonsselskaper har ofte nok med drift

- Hol har jobbet strategisk for å utvide sesongen:
 - Legge store arrangement utenfor høysesong og koble til kultur
- Skille drift og utvikling i destinasjonsselskapet
 - Visit Geilo har skilt ut strategisk utviklingsarbeid fra den daglige driften.
 - Kommunen er sentral i utviklingsarbeidet

«Tidligere var vi av den oppfatning at vi ikke trengte å ta hensyn til reiselivsutvikling i kommunen, for det tar Visit Geilo seg av. I de senere årene har det derimot oppstått en forståelse av at destinasjonsselskapene i større grad driver markedsføring og har mindre ressurser og kunnskap til å drive utvikling».

- Line Ramsvik, næringsrådgiver Hol kommune

Potensial for å utnytte merkevaren bredere

- Betydelig synergier mellom landbruket og reiselivsnæringen: komplementaritet
- Merkevaren Voss er sterk og tradisjonsrik, men for ensidig brukt innen reiselivet
 - Potensial for å hente ut ekstra betalingsvillighet
- Røros hadde samme utgangspunkt - lyktes med å utnytte merkevaren innenfor flere næringer
- Hvorfor skjer ikke dette i Voss?
 - Mangel på dialog mellom næringene
 - Bøndene har gode og trygge alternativer

Voss bør legge bedre til rette for pendlere og hyttekontor

- Covid-19: Strukturelle endringer i arbeidshverdagen. Første periode med bruk av hjemmekontor som hovedregel over en lengre periode.
 - Økt aksept blant kolleger
 - Fleksibiliteten er verdifull
- Her ligger det en mulighet for Voss
 - Økt bruk av hjemmekontor og hyttekontor
- Sandefjord kommune har jobbet aktivt med å legge til rette for pendlere
 - Kontorlokaler med tilrettelagte plasser, infrastruktur og utstyr

Bruke av Kraftfondet til finansiering av næringsarbeid

- Lite ressurser i kommunens budsjett til å gjøre kraftfulle satsinger
- I dag er Kraftfondet et tildelingsfond
 - Mulighet for å bruke fondet mer strategisk
- Sandefjord kommunes næringsfond ligner Kraftfondet
 - Budsjettpost: Deler av kommunens overskudd øremerkes næringsformål
 - Kapasitet til å bistå rask når bedriftene trenger det
- Endring av Kraftfondets vedtekter: mulig, men ønskelig?

Hva kan Voss gjøre?

Voss herad mangler en (tydelig) strategi for næringsarbeidet

Voss bør utnytte situasjonen hvor flere fremover trolig vil arbeide mer fra hytta og mer fra hjemmekontor

Næringslivet i Voss må samles

- **Vi har avdekket et sterkt behov for en ny strategisk næringsplan i kommunen:**

- *Uklare forventninger og roller i kommunen*
- *Kommunen mangler styringsmulighet på næringsarbeidet*
- *Næringsavdelingen i kommunen er driftsorientert*
- *Manglende arenaer for diskusjon og fastsetting av strategiske prioriteringer*

- **Vi foreslår å opprette et eget organ for strategisk næringsutvikling**
- **Følgende retningslinjer bør legges til grunn:**

- *Organets mandat skal være strategisk utviklingsarbeid*
- *Organet bør ha tung politisk forankring, og plasseres nært politisk ledelse*
- *Organet bør ha representasjon fra de viktigste aktørene i næringslivet*
- *Organet bør forvalte ressurser og ha beslutningsmyndighet på området*

Voss bør utnytte situasjonen hvor flere fremover trolig vil arbeide mer fra hytta og mer fra hjemmekontor

- Covid-19: Strukturelle endringer i arbeidshverdagen. Første periode med bruk av hjemmekontor som hovedregel over en lengre periode.
 - Økt aksept blant kolleger
 - Fleksibiliteten er verdifull
- Voss bør legge til rette for tilrettelagte kontorplasser, infrastruktur og utstyr som gjør det lettere å jobbe hjemmefra/ fra hytta
 - Næringshagen har opprettet slike lokaler og disse er etterspurt
- Mange positive gevinster hvis man lykkes

Næringslivet i Voss må samles

- Voss kommune kan tilrettelegge for å realisere synergier
 - Samle næringslivet
 - Være en pådriver for at merkevaren brukes bredere
- Voss eigedom bør integreres tettere i kommunen

TITTEL
Undertittel (ett innrykk)